



Kurum :Işık Üniversitesi
Başlık :Cumhuriyetimizin 100. Yılında 19 Mayıs'ı Yeniden Düşünmek
Konuşmacılar :Dr. Banu TURNAOĞLU
Video Adresi :<https://youtu.be/5hhkOYYs1e4>
Yayın Tarihi :19.05.2023



Hasan Bülent Kahraman: Değerli Hocalarımız, Değerli Sevgili Öğrencilerimiz, hepiniz hoş geldiniz. Bugün 19 Mayıs münasebetiyle bir arada bulunuyoruz. Siyasal tarihimizin, yakın siyasal tarihimizin, modern siyasal tarihimizin bütün değişimlerinin ilk adımı olan bir olayın yıldönümü nedeniyle bir arada bulunuyoruz. 19 Mayıs, kendi tarihini oluşturmuş ve kaydetmiş bir sürecin başlangıcıdır. Biz de bu bilinçle 19 Mayıs'ı bir arada olarak yeniden değerlendirmek ve elbette kutlamak istedik. Bu nedenle –Değerli Konuklarımız, seslerini kapatırlarsa bilgisayarlarının- bu nedenle bir aradayız. Bugün bir konuşmacımız var. Sabancı Üniversitesi ve Cambridge Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Banu Turnaoğlu bizlerle birlikte. Banu Turnaoğlu, cumhuriyet konusunda çalışmış ve bu konuda yazdığı kitap Cambridge University Pressten yayınlanmış bir hocamız. Kendisinin görüşlerinden istifade edeceğiz ve 19 Mayıs'ı yeni bir bakış açısıyla cumhuriyet kavramıyla birlikte ele alıp değerlendireceğiz. Ben hepinize katıldığınız için teşekkür edip, şimdi sözü Mütevelli Heyeti Başkanımız Sayın Serdar Sarıgül'e vermek istiyorum. Buyursunlar Serdar Bey,

Mehmet Serdar Sarıgül: Teşekkürler. Herkese merhabalar. Ben Değerli Hoca'mıza hoş geldiniz diyorum. Önemli bir günde hep birlikteyiz. Katılım da yavaş yavaş artıyor. Ben sadece çok uzatmadan birkaç şey söyleyeceğim. Bunu çok düşündüm. Yani bugün ne söylenilir, ne yapılır diye aslında bunun cevabı 1927 yılında Büyük Lider Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk tarafından müthiş bir eser olan, tarihi bir belge olan söylevinde, söylevinin sonunda aslında verilmiş ve söylenmiş. Ben de müsaade ederseniz hem o günkü Türkçeyle hem de bugünkü Türkçeyle size Atatürk'ün "Gençliğe Hitabesi"ni okumak istiyorum. Çünkü bunu bugünlerde bir daha bir daha bir daha bir daha bir daha okumak lazım, diye düşünüyorum.

"Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakruzaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.”

Bir de günümüz Türkçesiyle izninizle okumak istiyorum.

Ey Türk gençliği! Birinci ödevin; Türk bağımsızlığını, Türk cumhuriyetini sonsuza dek korumak ve savunmaktır.

Varlığının ve geleceğinin biricik temeli budur. Bu temel, senin en değerli kaynağıdır. Gelecekte de yurt içinde ve dışında seni bu kaynaktan yoksun etmek isteyecek kötüler bulunacaktır. Bir gün, bağımsızlığını ve cumhuriyetini savunmak zorunda kalırsan göreve atılmak için içinde bulunacağın ortamın olanak ve koşullarını düşünmeyeceksin. Bu olanak ve koşullar çok elverişsiz olabilir. Bağımsızlığına ve cumhuriyetine kıymak isteyecek düşmanlar bütün dünyada benzeri görülmedik bir yenginin temsilcisi olabilirler. Zorla ya da aldatici düzenlerle sevgili yurdunun bütün kaleleri alınmış, bütün gemi yapım yerleri ele geçirilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve yurdun her köşesine eylemli olarak girilmiş olabilir. Bütün bu durumlardan daha acı ve daha korkunç olmak üzere yurdun içinde yönetim başında bulunanlar aymazlık ve sapkınlık ve üstelik hainlik içinde bulunabilirler. Dahası yönetim başında bulunan birileri, kişisel çıkarlarını yurduna girip yayılmış olan düşmanların siyasal amaçlarıyla birleştirebilirler. Ulus, yoksulluk ve darlık içinde bezgin ve bitkin düşmüş olabilir.

Ey Türk geleceğinin genç kuşakları! İşte bu ortam ve koşullarda bile ödevin Türk bağımsızlığını ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Gereksindiğin güç damarlarındaki soylu kanda vardır.

Mustafa Kemal Atatürk, 20 Ekim 1927

Evet, Bu “Gençliğe Hitabe”yi hepimiz genç kalarak, hiçbir an unutmuyarak hepimizin Gençlik ve Spor Bayramını kutluyorum ve sözü Değerli Hoca’ma bırakıyorum.

Banu Turnaoğlu: Merhabalar. Beni konuşmaya davet ettiği için öncelikle Sayın Prof. Hasan Bülent Kahraman’a ve Mütevelli Heyetine teşekkür ediyorum ve beni dinleyen Işık Üniversitesi Hocalarına ve Öğrencilerine, saygılarımı ve selamlarımı sunuyorum. Hepinizin “19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı”nı da içtenlikle kutluyorum. Konuşmamı ulusumuzun geleceği için çok zorlu bir mücadeleyi başlatan 19 Mayıs 1919’daki ilk adımın 104. yıldönümünü yeniden düşünmek için hazırladım. Ulusumuzun o dönemde içinde bulunduğu zorluklar ve yokluklara rağmen zaferle sonuçlanmış bir Kurtuluş Savaşı, tarihin akışını değiştiren, esarete karşı çıkan bir kahramanlık destanıdır. Türkiye Cumhuriyeti, birbirini izleyen bir dizi savaş, mücadele, emek ve fedakârlıkla doğmuştur. Cumhuriyetin nasıl doğduğunu ve kurulduğunu anlamak için kurtuluş mücadelesinin ruhunu, ideolojisini ve ilkelerini anlamak gereklidir. Farklı gelenekten, görüşten ve kimlikten oluşan bir toplumu birbirine bağlayan unsurlar ulusal egemenliğin tesisi, bağımsızlık ve özgürlük ilkeleri çevresinde ve Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde geliştirilmiş taktikler, stratejiler ve ideolojilerdir. Atatürk’ün Samsun’a çıkışıyla başlayan ve Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasının ardından ilan edilen Cumhuriyet, ulusal egemenliğe dayanan yönetim biçimi olması neticesinde bir modern devlet ve modern toplum tasarımıdır. Modern hukuk devleti ve cumhuriyet ile özgür, bağımsız, kendi kendine yönetilen bir toplum yaratma, sorumlu ve erdemli vatandaşlar ile laik ve çağdaş bir yeni Türkiye’yi inşa etmek hedeflenmiştir. Ancak birçok tarih tezinin tersine belirtmem gerekiyor ki, cumhuriyet bir fikir olarak ilk kez Kurtuluş Savaşı’nda doğmamıştır. 19. yüzyıldan itibaren cumhuriyet ve cumhuriyeti savunanları ve temellerini oluşturan özgürlük, eşitlik, adalet, egemenlik, yurttaşlık erdemi, bağımsızlık ve hukukun üstünlüğü gibi kavramların tartışması cumhuriyetçi söylemlerin ve fikirlerin oluşmasına büyük katkı da

bulunmuştur. Ben bunları Hasan Bülent Kahraman Hoca'mın da belirttiği gibi kitabımda ve çalışmalarında detaylı bir şekilde açıkladım. Konuşmam sınırlı olduğu için kısaca temel fikirlerin üzerinden geçmek istiyorum. Cumhuriyetçiliğin ne zaman bir fikir olarak başladığı sorusunun yanıtını biz 19. yüzyıl düşünce hayatında aramalıyız. Bildiğiniz üzere yeni Osmanlıların amaçları mutlakiyet yerine anayasal bir meşruti sistemi getirmektir. Bu grubun önemli düşünürleri; Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Paşa ve Mehmed Reşad ve Nuri Bey'lerdi. Hepsinin ortak birleştiği nokta farklı farklı stratejileri ve yöntemleri olsa da istibdat karşıtlığı, bireysel ve siyasi özgürlük ve yasaların üstünlüğüydü. 19. yüzyılın sonunda Jön Türklerin Fransa ayağının lideri Ahmet Rıza, pozitivism ve cumhuriyetçi bir dili ön plana çıkarmıştır. Bu fikir monarşi karşıtlığı değildi. Ancak Comtecu cumhuriyetçi öğelerden bezenmişti ve laikliği savunur. Buna karşın çok bilinmeyen bir düşünürümüz olan Tarsusizade Münif Bey, bir dizi replika ile cumhuriyet sisteminin en erdemli sistem olduğunu ve bir ihtilal ile kurulmasını önermiştir ve bahsettiğim dönem bin dokuzyüzlerin başı. 1908 Jön Türk Devrimi ile pozitivist ve liberal prenslikler Osmanlı Devleti'nde iyice yayılmaya başlamıştır. Hürriyet, adalet, uhuvvet gibi Fransız cumhuriyetçi fikirler 2. cumhuriyetin temel fikirlerini oluşturmuştur. Ancak I. Dünya Savaşı'nın arifesinde Jön Türklerin militarist enternasyonalist adımı 1908 Devrimi'nin liberal fikirlerine meydan okudu. Alman militarizmi ve milliyetçiliği, sosyal Darwinizm ve relativizm, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sırasında benimsendi. Önemli bir dönüm noktası ise, Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanmıştır. Bağımsızlık, tahakkümü reddeden özgürlük, kendi kendini yönetebilen bir ulus fikri ve Hâkimiyet-i Milliye bu dönemde Türk düşüncesinde yerleşmeye başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları da bu fikirlerden, bu dönemki fikirlerden beslenmişlerdir. Bu fikirlerin hayata geçirilmesindeki en önemli mihenk noktası 19 Mayıs 1919'dur. I. Dünya Savaşı sonrasında I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu Mondros Mütarekesi'ni imzalamış ve ateşkes ilan edilmişti. Osmanlıya dayatılan şartlar imparatorluğun nihai çöküşünü de beraberinde getirdi. Ateşkesten kısa süre sonra kendi güvenliklerine bir tehdit gördükleri durumda itilaf devletlerinin imparatorluk içindeki stratejik noktaları işgal etme hakkı veren 7. Madde'sine göre itilaf devletleri Anadolu'yu işgal etmeye başladı. Diğer yandan da doğuda Ermenistan ve Karadeniz'de bir Rum devleti kurmak için girişimler, faaliyetler başlamıştı. Ülkede şiddet ve husursuzluk artıyordu. Emperyalist güçler, egemenlik, bağımsızlık ve millî oluş gibi değerleri hiçe sayıyordu. Ulusal direniş hareketi devletin teçhiz altındaki egemenliğine ve İstanbul hükûmetinin işgallerine etkili bir yanıt veremeyişine tepki olarak başlamıştı. Silahlı bir direniş oluşturma ve Anadolu'nun müdafaası için bir halk tabanı hazırlamak için Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetleri örgütlendi. Ancak dağınık örgütlerin bir askeri lider ve taşra yönetimini kontrol edecek, yerel direniş örgütlerini birleştirecek ve halk ile ordudan kalanları hareket geçirecek merkezi bir komutası yoktu. Bu sırada Anadolu'ya mülki ve askeri işlerle görevli olarak atanmış Mustafa Kemal Atatürk, 16 Mayıs'ta Bandırma vapuru ile Samsun'a hareket etti. Kendi sözleriyle: "Yaşamımı ve kişiliğimi adadığım soylu ve ve ezilmiş ulusumun bu haklı isteği üzerine artık benim için kutsal görev, millî iradeye uymayı her şeyin üzerinde görmektir." Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsun'a vararak cumhuriyete yön veren gelişmeleri hayata geçirmeye başlar. 100-400 mihman o gün Türk milletinin tam bağımsızlık ve özgürlük umutlarını inanca dönüştürecek kurtuluş ateşinin yakılıp, Millî Mücadele'nin başlatıldığı gündür. Atatürk, Samsun'a çıktığı günü şöyle açıklamış: "Ben, 1919 senesi mayısı içinde Samsun'a çıktığım gün, elimde maddî hiçbir kuvvet yoktu; yalnız, Büyük Türk Milletinin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte, ben, bu ulusal kuvvete, bütün millete güvenerek işe başladım. Ben Türk ufuklarından bir gün kesinlikle bir güneş doğacağına, bunun hararet ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki bunu âdeta gözlerimle görüyordum." Bu sözler Atatürk'ün kurtuluş yolunda ulusal birliği gerçekleştirmek düşüncesinde çıktığı bu uzun ve zorlu yolculukta millete olan güvencini ve inancını sergilemekteydi. Egemenlik ve bağımsızlık temaları toplum hareketini

şekillendirecek bir dizi kongrenin de temellerini oluşturdu. Ulusal egemenliğe giden ilk adımlar 21-22 Haziran 1919'da toplanan Amasya Genelgesinde atıldı. Bu genelge, vatanın ve ulusun bağımsızlığına karşı mevcut tehlikelerin altını çiziyor, ulusal maksada öncülük etmek ve dünyaya amaçlarının meşruiyetini ikna etmek için bir Heyet-i Milliye oluşturuyor ve ulusal egemenlik sağlamanın meşru yollarına yer vermek için, Sivas'ta ulusal bir kongre çağrısında bulunuyordu. O illerin güvenliğini sağlamak içinde 1908 Devrimi'nin 11. yıldönümü ve hürriyetin ilanı olarak kutlanan 23 Temmuz gibi sembolik bir günde Erzurum'da bir kongre toplandı. 14 gün süren toplantıların ardından kongre ulusal egemenlikten taviz verilmeyeceğine ant içerek, ne vatanın ne ulusun bölünmesine karşı bir topyekûn direnişe karar verdi. En önemli kararlardan biri de, manda ve himayenin kesinlikle kabul olamayacağıydı. Bu karar, 4 Eylül Sivas Kongresinin tartışma konularından biri oldu. Sivas Kongresinde Türkiye'nin kaderini belirleyecek olan en önemli tartışma, tam egemen, özgür ve bağımsız bir devlet ve toplum olmanın ve devletin bağımsızlığının nasıl sağlanıp güvenceye alınacağı üzerinedir. Sivas Kongresindeki delegeler mandacılık ve tam bağımsızlık meseleleri üzerine ikiye bölünmüştü. Ben bu dönemki tutanaklara bakmıştım. Tartışmalar son derece enteresan! Bazı delegelere göre himaye bir toplumu koloni durumuna indirgediği için reddedilmeli ancak manda kabul edilmeliydi ve imparatorluk derhâl Milletler Cemiyetine üye olmalıydı. Onlar demokratik deneyimi ve kaynakları nedeniyle Amerikan mandası altına girmeyi öneriyorlardı. Ayrıca Anadolu'ya coğrafi uzaklığı nedeniyle Amerika'nın ülkenin iç işlerine müdahale etmeyeceğini düşünüyorlardı. Fransa ile İngiltere'nin aksine Amerika Türkiye'ye, Türkiye halkının refahına ve düzeni sağlamasında yardımcı olacak eğitimine ve kalkınmasına da katkıda bulunacaktı. Amerikan mandasının avantajları üzerine uzun bir konuşma yapan Refet Bele, Amerikalıları ikna etmek için Washington'a bir komite göndermeyi de önermiş. Buna karşın tam ve koşulsuz bağımsızlık taraftarı olan delegeler manda sistemine şüpheyle yaklaşıyorlardı. Mesela Ahmet Nuri Bey'e göre manda veya himaye hissesi altında itilaf devletleri, emperyalist politikalar güdüyordu ve Amerika'nın farklı bir tutum almayacağını garantiye alamazlardı. Ahmet Nuri Bey, mandacı grubun Türkiye'ye coğrafi olarak uzak olmasından ötürü iç işlerine karışmayacağı iddiasına karşı çıkıyordu. Mandacılığın yüzyıllardır süregelen şark meselesinin sorununun çözümünü daha da zorlaştıracağını öne sürmüştü. Temsil Heyetinin bir diğer üyesi olan Raif Bey de, manda yerine heyetin tam ve koşulsuz bağımsızlık fikrinin kabul edilmesi gerektiğini söylüyordu. Mandacılık statüsü devleti cansız bir varlık hâline dönüştürecek. Nihayetinde siyasi ve ekonomik bağımlılığa yol açacaktı. Mustafa Kemal Atatürk de manda ve dışa bağımlılığı reddediyor. Tam ve koşulsuz bağımsızlığı savunuyordu. Kongrenin sonucunda tam bağımsızlık prensibi kabul edildi ve manda formülü tamamen reddedildi. 10 maddelik manifesto hâlindeki Sivas Kongresi kararları ülkenin birbirinden ayrılmayan ve bölünmeyen bir bütün olduğunu ve yurdun tam bağımsızlık ve ulusal egemenliğe dair ilk resmi tebliğidir. Bu noktada değinmek istediğim mesele yine cumhuriyetin vurgusudur. Özellikle bilindiği gibi Amerikan bağımsızlık savaşından beri anti-kolonyalizm, bağımsızlık ve anti-emperyalizm cumhuriyet geleneğinin ve cumhuriyetçilik geleneğinin vazgeçilmez bir unsuru ve prensibi hâline gelmiştir. Bu vurgu, baskın bir şekilde Sivas Kongresinde de yapıldığı için son derece önemli bir şeydir. Bu bildiri saltanatı ve hilafeti korumayı amaçlasa da hürriyet, egemenlik ve millî birlik ideali öne çıkarıyor, 1921 Anayasası'nın da temellerini atıyordu. Ulusal sınırlar içinde hiçbir yabancı müdahale meşru olunamazdı ve gerekirse güçle karşılık verilecekti. Ülkeyi savunmak için merkezi bir komuta yetkilendirildi. Dağınık direnişleri ve yerel cemiyetler, Mustafa Kemal Atatürk'ün yönettiği Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri altında birleşti. Temsil Heyeti ise Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılıncaya kadar ve yeni bir hükûmet kuruluncaya kadar bu göreve devam etti. Sivas Kongresinde alınan kararlarda daha sonra ortaya çıkacak siyasi ve hukuki gelişmelerin habercisi olmuş gerek Mîsâk-ı Millî'de gerek Büyük Millet Meclisinin açılında bu kararın etkileri de görülmüştür. Yeni Meclis Ankara'da toplandı ve 2 aşamalı seçimden sonra

Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de açıldı. Mustafa Kemal Atatürk Meclis Reisi seçildi. 23'ü Osmanlı Meclisi Mebusandan toplam 380 milletvekilinden oluşan Meclise; memurlar, öğretmenler, askerler, avukatlar, çiftçiler, doktorlar, din adamları, toprak sahipleri gibi toplumun farklı kesiminden temsilciler bulunmaktaydı. Meclisin amacı din, etnik kimlik, siyasi duruşa bakmaksızın vatanı kurtarma ortak çıkarı etrafında ulusu birleştirmektir. Bu da liberal, milliyetçi, dindar ve seküler tiplerin temsil edilmesine olanak sağlıyor. Olağanüstü koşullarda toplanan Meclis, 20 Ocak 1921'de 23 maddeden oluşan ve yeni Türkiye'nin ilk anayasası Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu kabul etti. Güçler ayrılığını vurgulayan 1908 Anayasası'na karşın; yeni anayasa güçler birliğini savunuyordu. Gücünü yürütme ve yasama yetkilerine sahip güçlü bir Meclis isteniyordu. Hükûmet, egemenlik gücünü halktan alıyordu ve yasanın kaynağı da bu kollektif bilinçti. Halk, devletin gerçek efendisi yani esas egemen güç olduğu için kendi kendini yönetmeye, yönetme hakkına sahipti. Bu da monarşiden cumhuriyete geçişi işaret ediyordu. Bu bakımdan da son derece önemli bir şeydi. Hâkimiyet-i Milliye yetkisi veren Türk Osmanlı siyasi düşüncesinde aslında o dönemde yeni bir fikir değildi. 19. yüzyıldan itibaren bu terim kullanılıyordu. Özellikle 1908 Jön Türk devriminden itibaren de yaygınlaşmaya başlamıştı. 1921 Anayasası, ulusal egemenlik kavramını ve hâkimiyet-i milliye, irade-i milliye kavramlarını merkeze yerleştirerek keskinleştirdi. 1. maddeye göre; "Hâkimiyet bilâ kaydü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir." Yürütme yetkisi bir kabineye ve itilaf devletlerine karşı verilen Kurtuluş Savaşı'nın Başkomutanı Mustafa Kemal'e verilir. Yeni bir hükûmetin oluşturulması aynı ulusal sınırlar içinde 2 farklı hükûmetin bir arada var olması anlamına da geliyordu. Bu da bağımsızlık mücadelesi sırasında İstanbul ve Ankara hükûmetleri sırasında bir meşruiyet mücadelesini yarattı. Yeni kurulan Ankara hükûmeti siyasi irade hedeflerini yaymak için savaş propagandasını güçlü bir araç olarak kullandı. Mustafa Kemal, Mehmet Emin Yurdakul, Halide Edip ve eşi doktor Adnan Adıvar ve eğitilmiş vekilleri vatanperverleri buraya göndermişti. Diğer önemli bir propaganda aracı da basındı. Sivas Kongresinin ardından çıkartılan İrade-i Milliye ve Ankara'da çıkarılan Hâkimiyet-i Milliye adlı gazete bağımsızlık hareketinin siyasi haberlerini yayıyordu. Kurtuluş Savaşı döneminde aynı I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi dost-düşman ayrımı aynen karşı tarafında kullandığı gibi yoğun bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir. Kısaca bağımsızlık hareketine ve direnişine karşı olanların cezalandırılmasının meşrulaştırılması için "düşmanlar", vatanperverler ve ulusal davanın destekçilerini belirtmek "dostlar" terimi kullanılmıştır. Bu ayrım gerçekten toplumu hareketlendirmek ve motive etmek içinde bence son derece önemliydi. En büyük dış düşman İngiltere ilan edilmişti. İngiltere sadece Türk ulusunun değil âlemi beşeretin de düşmanıydı. Çünkü emperyalist emellerin milletlere sadece zarar, huzursuzluk ve umutsuzluk getiriyordu. İrade-i Milliye İngilizleri "masum bir millete karşı içten içe hileler, fesatlar kurmak ve gıcınma" ile suçluyordu. Yunanistan âdeta İngiltere'nin kontrolündeki bir potaydı. Emperyalist işgali, İslam dinine, medeniyetine ve onun 600 yıllık varisi Osmanlı Devleti'ne bir darbe olarak görülüyordu. Burada Batı karşıtlığı değil anti-emperyalizm ve anti-kolonyalizm fikirleri de öne çıkmıştı ve bu öğeler Kemalist cumhuriyetçilerin de temel taşlarını oluşturacaktı. Dolayısıyla bu dönemki dil ve kullanılan propaganda yeni kurulacak cumhuriyet içinde temel taşlarını ortaya atıyordu. En büyük iç düşman ise İngiliz yanlısı Sadrazam Damat Ferid Paşa ve Osmanlı topraklarının bölünmesine göz yuman İstanbul hükûmetiydi. İrade-i Milliye gazetesi Ferid Paşa ve Ali Kemal'in halifelüğün varlığını ve İslamın geleceğini tehlikeye sokmakla "milleti birbirine kırdırmakla, vatanı paramparça satmakla ve düşmanla iş birliği yapmakla" suçluyordu. Vatandaşların güvenliğini ve ulusun birliğini sağlama görevini yine yerine getiremediği için meşruiyetine hükûmet lağvetmişti. Tek meşru hükûmet ise Ankara hükûmetiydi. Egemenlik, özgürlük ve ulusun hakları için savaşıyor, millî iradeyi ise temsil ediyordu. Bu vurguda yani İstanbul hükûmetinin hükûmet karşıtlığı ve meşruiyet vurgusu 1922 sonrasında monarşi karşıtlığı

olarak karşımıza çıkacaktır. Bağımsızlığı tesis etmek için iç ve dış düşmanlarla savaşmak ve onları cezalandırmak meşru bir hareketti. Bu nedenle Büyük Millet Meclisi, 23 Nisan 1920’de Hıyanet-i Vataniye Kanunu’nu, 11 Mayıs’ta başta isyancıları, firarileri ve hainleri cezalandırmak içinde kurulan İstiklal Mahkemeleri Kanunu’nu kabul etmiştir. Dost retorığı de Ankara hükûmetinin ve ulusal davanın destekleyicilerini düşmana karşı birleştirmek için kurulmuştu. Bir bütün olarak hareket etmeyi sağlayan en güçlü his ise vatanperverlik veya vatanseverlikti. Tüm vatanperverler bir araya gelmeli, kardeşlik bağıyla birbirine tutunmalı ve vatanlarını savunmalıydı. Vatan sadece doğup büyüdüğümüz bir alan değil. Bir emel ve kutsal değeri olan bir idealdi. Vatan ve vatanperverlik kavramı bilindiği üzere Namık Kemal’den beri Türk siyasi düşüncesinde önemli bir yere sahipti. Ancak Kurtuluş Savaşı döneminde tüm halkı birleştiren bir propaganda amacına ve bir gerçekliğe dönüşmüştü. Bu ancak Makyavelizmin klasik cumhuriyetçilik teorisinde de en temel kavramlardan biriydi ve vatan uğruna savaşma erdemini ve gerekirse can vermeyi kurguluyordu. Hâkimiyet-i Milliye gazetesi esaret ve tahakküm altında hiçbir zaman girmemiş Osmanlı saltanatı ve milleti, varlığını ve mevcudiyetini sürdürmek ve müdafaası için çalışılacaktır ve nihayet adalet intikamı alınacaktır. Vatanperverler arasındaki manevi bağ ise I. Dünya Savaşı’ndan beri vurgulandığı üzere din üzerinden kurgulanacaktı. Fakat bu kesinlikle bir cihat çağrısı değildi. Manevi bir dayanışma yaratmak, ulusun dağılmasını önlemek için yapılan bir panislamist çağrıydı. Kurtuluş Savaşı sırasında vatanperverler halifeliği kurtarmak ve Müslüman dünyasının birlik ve beraberliğini sağlamak için savaştıklarını, halifeliğin ve dolayısıyla Müslüman dünyasının kaderinin ellerinde olduğunu ilan etmişlerdi ve bu panislamist çağrıya da en fazla cevap veren Hint Müslümanlarıydı. Bu yolla millî davalarına ulusal ve uluslararası boyutta destek toplanmak amaçlanıyordu. Vatanperverlerin amacı hürriyetin, bağımsızlığın ve uluslararası bağın teşkiliydi. Hürriyet, Sivas Kongresinde tanımlandığı şekliyle millî iradeye göre kendi kendini yönetme yetkisine sahip tamamen bağımsız bir topluluk olmaktı ve bu da cumhuriyetçilik retorığının en temel kavramlarından birini oluşturmaktadır. Türk halkının her zaman olduğu gibi esaretin tamamen doğasına aykırı olduğu sıklıkla vurgulanmaktaydı. Sonrasında esaret karşıtı durum olarak hürriyet mefhumu, Türkiye Cumhuriyeti’nin merkezine de yerleştirilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ordu ve vatansever ulus son derece büyük ve zorluklarla var olma savaşını kazandı. Kurtuluş Savaşı bizlere egemen, özgür, adalet içinde olmayı, pes etmemeyi ve mücadele etmeyi öğretmiştir. Tam yüzyıl önce Atatürk ve arkadaşları kendilerinden önceki kuşaklardan devraldıkları cumhuriyet fikirlerini nostaljik bir ideal veya hayalin acısını taşıyarak bir gerçekliğe dönüştürür. Özgün siyasi ve toplumsal insanlar yaratmış ve kararlı, başarılı ve radikal inkılaplar yoluyla modern hukuk devleti kurmuşlardır. Dolayısıyla böylesine zorluklarla kazanılan egemenlik, bağımsızlık ve özgürlük cumhuriyetimizin temel prensiplerini oluşturmuştur. Cumhuriyet, sadece bir yönetim biçimi değildir. Gerçek manada bir cumhuriyette yaşamak için, adalet, eşitlik, halk egemenliği, anayasacılık gibi değerleri anlamak ve bu değerlere sahip çıkmak gerekir. Atatürk’ün bu konudaki en büyük güvendiği ise onun değerlerine sahip çıkan halkımızın ve ülkenin geleceğine yön veren gençlerimizdir. Atatürk, “Gençler! Benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnun ve mesudum” derken Türk gençliğine olan güvenini vurgulamıştır. 19 Mayıs’ı Atatürk’ün gençlere armağan etmesi de bu anlamda son derece önemlidir. Cumhuriyetimizin 2. asrına girerken amacımız insan hakları konusunda daha kapsamlı, hukuki ve siyasi konularda sıkı denetim ve mekanizmaları ve güç ayrımıyla demokrasimizi güçlendirmek, hak ve özgürlükleri genişletip güvence altına alınmasını sağlamak değil eğitim, bilim ve teknoloji alanlarında ilerleme ve bu bilinci bizden sonraki gençlere aktarmak olmalıdır. Ayrıca gençlerimizin dinamik gücünden ve enerjisinden yararlanarak ülkemizi daha da ileriye götürmeyi hedeflememiz. Ülkemizde yaşanan sorunlar, sıkıntılar ne olursa olsun cumhuriyetin değerlerine ve demokrasiye olan inancımızda asla kaybetmemeliyiz. Ve bu uğurda yapılan

fedakârlıkları hatırlamalı ve pes etmemeliyiz. Cumhuriyetin belirli bir gruba veya tek bir kişiye ait değil, halka ait olduğunu hatırlamalı ve cumhuriyetin çok zor bir mücadele ile kazanıldığını da hiçbir zaman unutmamalıyız. Bizlere ve genç kuşakların üstüne düşen görev ise, her koşulda demokrasiyi ve laikliği korumak, hukuka saygılı, ulusal değerleri benimseyen, bu değerleri evrensel ve bilimsel değerlerle birleştiren, evrensel barışı temel kabul eden insanlığa faydalı bir anlayışa sahip olmaktır. Konuşmamı Atatürk'ün anlamlı bir sözle sonlandırmak istiyorum. “Yeni Türkiye'nin genç evlatları! Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz... Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir.” Fikirleri ve vizyonu ile Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran, bugünkü çağdaş ülkenin temellerini atan Mustafa Kemal Atatürk'ü ve kendini ulusumuzun kurtuluşuna adanmış gazi ve şehitlerimizi saygı ve rahmetle anıyor, hepinizin “Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı”nı kutluyorum. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Çok teşekkürler Değerli Hocam. Banu Hoca'nın konuşması birçok önemli noktaya değindi. 3 temel koşul bizim için belirledi. Birincisi, cumhuriyet düşüncesinin uzun tarihi. İkincisi, Atatürk ve arkadaşlarının başlattığı hareketin sonunda vurguladığı gibi nostaljik, romantik bir hareket olmayıp, o cumhuriyet düşüncesini radikal bir düzeye taşıdığını ifade etti. Üçüncüsü, bugünkü dünyada cumhuriyet kavramının hangi temeller üstüne oturması gerektiği konusunda bir vizyon çizdi. Kendisine bu değerli konuşmasından ötürü çok teşekkür ediyoruz. Bugün gerçekten anlamlı bir gün. 19 Mayıs sonuç itibarıyla başta da belirttiğim gibi Türkiye'de bugünü oluşturan büyük hareketin başlangıç tarihidir. Bunun gençlere armağan edilmiş olmasını, ben Atatürk'ün gerek Mütevelli Heyeti Başkanımızın gerekse Değerli Hoca'mızın Atatürk'ten yaptığı alıntılarla vurguladıkları gibi Atatürk'ün, bizzat Atatürk'ün devrimci kişiliğinin bir uzantısı olarak görüyorum. Bunun yani bütün bu hareketin, bütün bu hareketin bürokratik kadrolara veyahut kendisini onunla özdeşleştirmiş dar bir çevreye değil, sürekli olarak yenilenen anlamı da o olan, bir kesime yani gençliğe armağan edilmesi gerçekten dünyada 2. modeli görülmemeyen bir hamledir ve bu Atatürk'ün başardığı kendi tabiriyle inkılapların ve oluşturduğu devletin temelini tayin etmesi bakımından önemlidir. Değerli Hoca'mıza, katkılarından ötürü, davetimizi kabul edip geldikleri için çok teşekkür ediyoruz. Bugünkü toplantıyı burada tamamlıyoruz. Serdar Bey, sizin söyleyecekleriniz varsa,

Mehmet Serdar Sarıgül: Teşekkür ediyoruz tekrar. Herkesin “Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı”nı kutluyoruz.

Hasan Bülent Kahraman: Evet ben de herkesin bayramını kutlayarak, katılımları için hepinize teşekkür ederek, toplantıyı sonlandırıyorum. Yine 19 Mayıs'ta görüşmek üzere herkese iyilikler diliyorum.

Banu Turnaoğlu: Size beni çağırdığınız için çok çok teşekkür ediyorum böyle özel bir günde.

Hasan Bülent Kahraman: Çağıracağız, sizi daha fazla çağıracağız. Tekrar teşekkür ederiz. Görüşmek üzere.

*** Video burada sona eriyor. ***